

Kiss Tamás

Az RMDSZ etnopolitikája I. – Identitáspolitiká és emancipáció

Kiss Tamás elemzése a Borbély András [publicisztikája](#) nyomán kibontakozó etnopolitika-vita kontextusába illeszkedik.

Figyelmeztetés: *Az etnopolitika-vitához való hozzászólásom két különálló, nem egyszerre publikált részből tevődik össze. A most közzétett rész a társadalmi igazságosságról és emancipációról szól. Akik szerint ezek a politikától független területek, ne vesztegessek írásom elolvasásával az idejüket. Az ő érdeklődésüket talán majd hozzászólásom második része keltheti fel, ahol az erdélyi magyarok etnikai törésvonalon túli attitűdpozícióit vázoló és ütköztetem az RMDSZ stratégiáival. A két elem közötti megfelelés, vagy annak hiánya ugyanis az Szövetség mobilizációs potenciálját is érinteni látszik.*

[Salat Levente írásából](#) indulok ki, aki fogalmilag pontosan vázolta az RMDSZ etnopolitikájának elméleti alapjait és a tőle megszokott jómodor keretei között bírálta a Szövetség eltávolodását saját egykori célkitűzéseitől. Salat ugyanis azt írja le, hogy milyen volt az RMDSZ politikája jó egy-másfél évtizeddel ezelőtt, illetve, hogy milyen kellene legyen ma is, ha a Szövetség még mindig az erdélyi magyar közösség és a román állam közötti viszony rendezését tekintené elsőrangú feladatának. Az RMDSZ politikai teljesítményét elismerő értékelése is a magyarországi nemzetpolitikai expanzió előtti korszakra vonatkozik, aminek a Fidesz-szel kialakított aszimmetrikus partnerség vetett véget. A teljesítményt Salat a román-magyar viszony jobbá tételében látja, az RMDSZ (korábbi) eredményeit pedig tényleg nagyra értékeli. Olyannyira, hogy a román kisebbségpolitika által megteremtett intézményes berendezkedést *de facto* autonómiának nevezi. Ezzel visszautal azokra a – helyenként az RMDSZ ellenében megfogalmazódó, helyenként a Szövetség által megfogalmazott – autonómiatörekvésekre, amelyeket korábban több tanulmányában vizsgált és amelyek, ugye, *de jure* nem valósultak meg. Salat értékelése szerint az RMDSZ az adott történelmi szituációban, az adott intézményes és politikai kontextusban a román állammal szemben elérte lehetséges a maximumot. Kritikája – amit most a korábbi írásainál, nyilatkozatainál visszafogottabb hangnemben fogalmazott meg – arra vonatkozik, hogy az elért eredményeket az RMDSZ úgymond nem tudta kommunikálni. Ez azonban korántsem az RMDSZ marketing-kommunikációjának bírálata (ahogy ezt a politika manapság közkeletű igen szűk meghatározása alapján érteni lehetne), hanem egy ennél sokkal mélyebb kritika. Szerinte az, amit az RMDSZ a román politikai osztállyal kötött kompromisszum talaján elmulasztott megtenni, az egy az összmagyar nemzettudatról (értelemszerűen csupán részlegesen és nem teljes mértékben) leváló romániai magyar identitás kialakítása. Egy ilyen önálló identitás ugyanis Salat szerint egyértelmű előfeltétele annak, hogy az erdélyi magyarság román politikai közösségbe való tényleges beilleszkedése megkezdődjék. Lényeges, hogy Salat Leventénél ez nem az asszimiláció, de még csak nem is a többség által uralt intézményekbe való betagozódás útja. A szerző ugyanis az erdélyi magyar autonómiatörekvések egyik legodaadóbb híve és messze a legszínvonalasabb elméleti képviselője, aki az RMDSZ teljesítményét is a *de facto* autonómia elérésében látatja. A magyar nemzetpolitikai expanziót azonban egyértelmű törésként azonosítja be ebben a folyamatban, aminek következtében az erdélyi magyarság autonóm, vagy legalábbis (a Románián belüli) autonómiára törekvő politikai közösségből lassan a Budapest központú humánerőforrás-menedzsment tárgyává degradálódik. Mindez Salat szerint az önálló romániai/erdélyi magyar identitástudat és a benne gyökerező ellenállóképesség hiányából fakadó tragikus következmény és kudarc, ami egyben azt is jelenti, hogy a román állammal kötött további kompromisszumok, vagyis a *de jure* autonómia irányába való továbblépés lehetősége is bezárult.

Salat Levente nézőpontjával maximálisan azonosulni tudnék, amennyiben nem érezném szükségesnek, hogy az általa vázolt keretrendszerből kilépünk. Közös nevezőnk az erdélyiség, vagy ha úgy tetszik a romániaiság. Nekünk erdélyi magyaroknak az válna javunkra, ha az önálló kisebbségi intézményeink megtartásával és kiterjesztésével ugyan, de a mostaninál inkább részeseivé válnánk a romániai politikai

közösségnek. Abban is egyetérték velem, hogy ha még lennének egyáltalán ilyen irányú törekvéseink, abban a magyar nemzetpolitika nem szövetségesünk, hanem akadályozónk lenne, a nem csak hogy 'virtuális', de mélységesen hazug 'Kárpáthaza' ígéretével. Mindezt azzal együtt így gondolom, hogy tisztában vagyok velem, hogy a nemzetpolitika új, a magyar gazdasági expanziót szem előtt tartó, Melegh Attilát idézve *petit imperialista* változata immár jó román nyelvtudást, kettős integrációt és a magyar tőke térnyerését szolgáló közvetítő funkciót is elvárna tőlünk.

A közös kiindulási pontok ellenére azonban szerintem teljesen idejétmúlt az RMDSZ teljesítményét pusztán az autonómiatörekvések (tágabb értelemben a kisebbségi intézményrendszer, a kollektív cselekvőképesség és a nyelvi-kulturális reprodukció) felől megítélni. Ez a nézőpont szükségszerűen a közösségen belüli *status quo*-t termeli újra, még olyan körülmények között is, amikor (és ebben Salat Leventével, azt hiszem, egyetértünk) a fent vázolt katasztrófa beteljesedésének az irányában halandunk. Ezért, elsősorban Nancy Fraser és Alan Patten munkáira támaszkodva, új értékelési szempontokat próbálok behozni és ezeket ütköztetni az RMDSZ politikai gyakorlatával. Mindkét szerző a kulturális elismerés identitáspolitikai modelljét kritizálta, ami az RMDSZ (eredeti, még el nem „fideszesedett”) érdekvédelmi tevékenységének is az elméleti alapját szolgáltatta és aminek Salat Levente a legjelesebb képviselője Romániában és talán magyar nyelvterületen is.

Az identitáspolitika a kisebbségek csoportként való újratermelését, közkeletű szóhasználatban a „megmaradást” helyezi középpontba, amibe nem pusztán a demográfiai, vagy a nyelvi-kulturális reprodukciót érti bele, hanem a kollektív cselekvőképesség fenntartását is. Az említett szerzők, ezzel szemben, a csoportreprodukció kérdéséről leválasztják a státusegyenlőség kérdését és a mellett érvelnek, hogy a társadalmi igazságosság, illetve az emancipáció a státusegyenlőség vonatkozásában vethető fel és kevésbé kötődik a „megmaradás” kérdésköréhez. Miközben nem helytelenítem a priori sem az önálló kisebbségi intézményrendszert, sem az autonómiatörekvéseket, sem a kisebbségi pártokban testet öltő kollektív cselekvőképességet (ez neveltetésemnek, eddigi munkásságomnak és társadalmi komfortérzetemnek is ellentmondana), úgy vélem, hogy fel kell tennünk a kérdést, hogy az RMDSZ tevékenysége mennyire szolgálja az erdélyi magyarok Románián belüli emancipációját, illetve a kisebbségi intézményeken keresztül történő egyenlő társadalmi részvételt.

Marketingkommunikáció és „elfideszesedés”

Az identitáspolitikai megközelítésből adódó problémák régóta fennállnak, fontos azonban azt is látni, hogy miben hoz újat az RMDSZ mostani kampánykommunikációs fordulata. Úgy látom, hogy az RMDSZ még most is két világ, vagyis a romániai és a magyarországi viszonyrendszer között ingadozik, a mostani kampánykommunikáció azonban a magyarországi viszonyrendszer fele való újabb elmozdulásra, az erdélyi magyarok belső nyilvánosságának immár teljes „elfideszesedésére” utal.

Az előtörténethez hozzátartozik, hogy a Szövetség már jó időben elkezdte a szuperválasztási évre való felkészülést és már a 2023 áprilisában tartott temesvári kongresszusra készen álltak a „*Közösségért kormányunk*” szlogen köré épülő PR anyagok. Ezekből azonban, ha visszaemlékszünk, egy harmonikus világ képe bontakozott ki, ahol a kormányon lévő RMDSZ leginkább az ágazati politikák kidolgozásában, végrehajtásában jeleskedik és ezeken keresztül „szolgálja az erdélyi magyarság érdekeit”. Az ekkor készült marketingeszközök nyelvezete kimondottan de-etnicizált, nem is történik közvetlen utalás az etnikai törésvonalra. Ezek az anyagok (legalábbis a neoliberais vonalvezetés iránt lelkesedni tudók számára) úgy mond még progresszívként hatottak, azzal, hogy – RMDSZ-zsargont használva – „a magyar közösség modernizációját” állították középpontba. A harmonikus beállításból gyakorlatilag kiretusálták az Orbán Viktor által vezetett Fidesszel való aszimmetrikus viszonyt és az Európai Uniót is pozitív színben tüntették fel. Ahogy a kongresszusi dokumentum fogalmaz: „*az elmúlt évtized erőfeszítéseinek hatására, amelyben a Szövetségnek meghatározó szerepe volt, az őshonos kisebbségek védelme az Unió napirendjére került. [Így] az Európai Unió mentalitásbeli és szervezeti reform előtt áll.*”^[1] Ugyancsak ebben a korai előkampány-hajrában jelent meg Székely István véleménycikke, aki szerint az RMDSZ nem követheti a Fidesz polarizációra, ellenség- és ideológiai hegemoniaképzésre építő politikai logikáját, miután nem csupán az erdélyi magyar szavazatok többségére, hanem azok összességére van szüksége.^[2]

Az egy évvel ezelőtti helyzethez képest aztán az RMDSZ 180 fokos kampánykommunikációs irányváltást hajtott végre, ami technikai értelemben természetesen csupán egy (az ebben résztvevők szempontjából minden bizonnyal kényszerűnek tűnő) marketingkommunikációs döntés, következményeiben azonban a már korábban beindult fordulatot teljesítette ki, egy új, a Fidesztől kölcsönzött retorikát honosítva meg az erdélyi magyar politikai közösségen belül. A kampány fő motívumává egy külső ellenséggel, az AUR-ral (valójában, lássuk be, a románokkal) való ijesztgetés, az erdélyi magyarok *kisebbségi ontológiai bizonytalanságérzetének* a felszítása és politikai tőkévé alakítása vált. Talán ennél is súlyosabb azonban, hogy a Fidesz külső és belső ellenségképzést összekapcsoló politikai logikája is megjelenik. Számomra félelmetes, ahogy ez a politikai logika az EU-s szinten vizionált „baloldali, zöld és liberális többségre”, mint „valóságidegen ideológiákra” utal, miközben önmagára, mint a józan ész, a racionalitás megtestesítőjére hivatkozik, így építve magának hegemon pozíciót, nyilván nem „Brüsszelben”, hanem itthon, közöttünk és ellenünk, baloldali, zöld vagy liberális elveket valló erdélyi magyarok ellen. A Szövetség „távrolról sem ideologikus és a józan ész talaján álló” képviselői (és nem csak a KDNP-s Semjén Zsolt) legrosszabb pillanataikban már azzal biztatják kisebbségi közösségünk tagjait szavazásra, hogy Orbán Viktornak a „Brüsszellel” folytatott harcban az RMDSZ delegáltjaira is szüksége van, annál pedig mi sem természetesebb, hogy a Szövetségi Elnök a CPAC Hungary szélsőjobboldali rendezvényen eleveníti fel a strukturális konzervativizmus közkeletű toposzát, miszerint „*egy etnikai, nyelvi, nemzeti és kulturális kisebbség mindig konzervatív*”.^[3]

Az identitáspolitika ára

A fent leírt fordulat tehát számunkra, a közösség „nem konzervatív” belső kisebbsége számára nagyon kedvezőtlen és minden bizonnyal oda fog vezetni, hogy sokan kisodródunk majd az erdélyi magyar politikai közösségből. Az alapprobléma azonban, ahogy erre a következőkben megpróbálok rámutatni, nem ez, hanem hogy az identitáspolitika már az RMDSZ jobb periódusaiban is az emancipációs törekvések ellenében hatott.

Természetesen tagadhatatlan, hogy az identitáspolitikában is van egy erős emancipatórikus elem. Adottságnak tekinthetjük ugyanis az erdélyi magyar közösség igen erős szuverenitás-igényét, ami csak részben eredeztethető abból, hogy a XIX. és XX. századi magyar nemzetépítés örökösei vagyunk. Szuverenitásigényünk jelentős részben az alávetettség, a mikro-agresszió tapasztalataiból táplálkozik, amit (elsősorban, de nem csak) a nyelvhez kapcsolódóan a köztereken és a román többséggel közös intézményekben vagyunk kénytelenek megélni. Innen nyeri hitelességét az a sajnos kampányszlogenné silányított kijelentés, hogy az „etnikai probléma nincs megoldva Romániában”. Az RMDSZ identitáspolitikája ezekre a tapasztalatokra, vagyis az erdélyi magyarok szuverenitásigénnyé alakított emancipációs vágyakozására kínál egyfajta választ. Ráadásul egy nagyon egyszerű, tapasztalati szinten is jól megfogható problémából indul ki és erre épít etnikai keretprogramot. Akár személyes, akár közösségi szinten nézzük (és a kettő között nyilvánvaló az átjárás) az identitás, a pozitív énkép kialakítása csakis a másokkal való párbeszédre keresztül, vagy – ahogy az etnikumközi viszonyok szociológiájában ez megjelenik – a belső azonosulás és a külső elismerés határmezsgyéjén lehetséges. Ebből kiindulva, az aszimmetriának, az elismerés hiányának egészen tragikusak a következményei. Ha valaki folyamatosan a többségi tekintet keresztüztüében kénytelen állni, önkéntelenül is magába építi a többségi nézőpontot, énképében, végső soron egyenlő emberi méltóságában torzul. Egészen szívszorító példái vannak annak, amikor a románok a többség szemén keresztül néznek magukra, vagy egymásra, de ugyanez igaz az erdélyi magyarokra is, akik jelentős mértékben magukévá tették a többség nyelvi ideológiáját. Az identitáspolitika válasza erre az autonómia, ami egy olyan keretet jelent, ahol a kisebbség a többség tekintetétől védve alakíthatja ki énképét. Salat az RMDSZ teljesítményét tulajdonképpen abban látja, hogy ez a keret, ha de jure nem is, de facto az erdélyi magyarok rendelkezésére áll (amit én, de facto autonómia helyett inkább etnikai párhuzamosságnak szoktam nevezni). Félelme pedig, ahogy sok erdélyi magyar félelme, hogy az RMDSZ választási kudarcra ezt a keretet is maga alá temetheti.

Miközben ezt a félelmet értem és (részben) még mindig érzem magam is, számomra nagyobb probléma, hogy az RMDSZ által kínált keret több szempontból is gátolja az egyenlő társadalmi részvételt. Az elmúlt három évtized intézményépítő sikerei nyomán létrejött egy kisebbségi intézményrendszer, ami – ha korlátozott értelemben is – fenntart egyfajta politikai közösséget. Ez a közösség azonban (ahogy egyébként Salat is leírja más tanulmányaiban) csakis a romániai társadalmi viszonyokba ágyazottan

képzelt el. Vagyis az erdélyi magyarok szuverenitása részleges, továbbra is a részesei vagyunk a román politikai közösségnek (ami így is van jól). Így a társadalmi részvétel, illetve emancipáció vonatkozásában megkülönböztethető egy külső (a magyarok Románián belüli helyzetére vonatkozó) és egy belső (magára a magyar közösségre és kisebbségi intézményekre vonatkozó) viszonyrendszer. Tézisem az, hogy az RMDSZ identitáspolitikája már eredeti formájában sem szolgálta az erdélyi magyarok Románián belüli státusalávettségének a felszámolását, befele pedig egy elnyomó szerkezetet működtetett, már annak előtte is, hogy bennünket „nem konzervatívakat” kisodortak, vagy a közösségen belüli perifériálétre kárhoztattak volna a politikai folyamatok. A továbbiakban ennek három, egymással összefüggő okát tárgyalom.

Etnikai párbuzamosság és státusalávettség

Az RMDSZ teljesítményének (vagy általában a politikai-intézményes helyzetünk) értékelésekor érdemes különválasztani a kisebbségi intézményrendszert érintő eredményeket a közszférán, illetve a többséggel közös intézményeken belül státusegyenlőségtől. Ez a különválasztás sem az RMDSZ kommunikációjában, sem Salat Levente hozzászólásában nem történik meg. Pedig miközben a kisebbségi intézmények tekintetében tényleg látványosak az eredmények, a közszférán belüli státusegyenlőséghez szinte semmivel nem kerültünk közelebb. Az előbbi vonatkozásában kelet-európai perspektívában elég az oktatási rendszert kiemelni. Nemrég a PISA-tesztek eredményei mutattak rá, hogy – legalábbis az iskola által kifejlesztett képességek szintjén – sikerül egy a többséggel versenyképes oktatási rendszert fenntartani, ami más kisebbségekkel összehasonlítva gyakorlatilag egyedülálló. Az utóbbi vonatkozásra Toró Tibor hozzászólása, illetve az alapjául szolgáló közös kutatásunk világított rá meglehetősen élesen. A magyarok közszférában való státusalávettsége (elsősorban, de nem kizárólagosan) a nyelvi hierarchiákhoz kapcsolódik. A nyelvi jogok, a magyar nyelv hivatalos használata természetesen az RMDSZ programját képezte és a Közigazgatási Törvény elviekben lehetővé is teszi a legalább 20 százalékban magyar települések esetében a magyar nyelv közönségszolgálatban való használatát. A törvény végrehajtása azonban hiányos és semmi esetre sem vezetett tényleges kétnyelvűséghez. Ráadásul, az elmúlt másfél évtizedben a nyelvi jogi problematika gyakorlatilag lekerült a RMDSZ politikai napirendjéről. Hasonlóképpen a nyelvi jogok hiányát kiegészítő strukturális diszkriminációs helyzetek elleni szisztematikus küzdelem sincs az RMDSZ napirendjén, ahogy a többségek magyarképe szempontjából kulcsfontosságú interkulturális nevelés, vagy úgy általában a többséggel való átgondolt kommunikációs stratégia sem képez különösebb prioritást.

Ezek a példák egy súlyosabb szemléleti és egyben strukturális problémát takarnak. A kisebbségi intézményépítésben elért sikerek úgy valósultak meg, hogy közben a közszférában a többség nyelvi, szimbolikus dominanciája megmaradt, az állam pedig továbbra is a többség érdekeinek képviselőjeként lép fel. Így a magyarok, a kisebbségi intézményrendszerből kilépve azonnal alávetett pozícióban találják magukat. Ez a helyzet ugyanakkor sajnos mind a román többség, mind pedig az erdélyi magyar politikai osztály szempontjából optimális. Az előbbieket ugyanis úgy semlegesíthetik a magyar követeléseket, hogy a közszféra és az állami intézmények feletti hegemon kontrolljukról nem kell lemondaniuk, úgy hagyhatják kiteljesedni a magyar intézményes szigetvilágot, hogy annak létezésével nem kell szembesülniük. A magyar politikai osztály számára ezt a konfigurációt saját tárgyalási és erőforráselosztási monopóliumuk teszi kényelmessé, ami minimalizálja annak az esélyét is, hogy az identitásújratermelés helyett, vagy mellett a magyarok alávetett státusát ténylegesen tematizálják.

Az RMDSZ gazdaságpolitikája

Egy második, a státusegyenlőség háttérbe szorulásával csak részben összefüggő probléma, hogy az anyagi javak egyenlő elosztásával kapcsolatos szempontok végképp nincsenek az RMDSZ látószögében. Ha másért nem, ez azért is problematikus, mert a nemzetállami berendezkedés nem csupán a kisebbségi identitást és a közösségi reprodukciót veszélyezteti, hanem a kisebbségek számára egyben tartós strukturális hátrányt jelent, aminek materiális következménye a kisebbségek kedvezőtlen rétegződési pozíciója. Ez az aspektus azonban, a romák szélsőségesen rossz helyzetét leszámítva, nem jelenik meg az európai kisebbségi jogi gondolkodásban és a legtöbb a kelet-európai etnikai párt érdekvédelmi

gyakorlatának sem képezi részét. Az RMDSZ esetében a helyzet különösen groteszk, hisz miközben a magyar közösségen belül felülreprezentáltak a kétkezi munkások, az alul-reprezentált középosztály közel harmadát pedig a pedagógusok teszik ki, az RMDSZ (a magyar közösség többségével szemben) az úgynevezett *beágyazatlan neoliberális* konszenzus részese. Ennek lényege Cornel Ban megfogalmazásában nem csupán a piaci fundamentalizmus, hanem az alsó rétegektől a felső rétegek, a munka felől a tőke irányába mutató állami redisztribúció, ami adókedvezmények, pályázati erőforrások stb. formájában történik. Az RMDSZ programjaiban, kongresszusi határozataiban jelentős helyet elfoglaló gazdaságpolitikai fejezetekben teljes magától értetődőséggel jelenik meg ez a fajta beágyazatlan neoliberális konszenzus.

A magyar egység

Míg a státusalávetettség és elosztási kérdések inkább a *külső relációban* (a magyarok Románián belüli helyét tekintve) meghatározóak, addig a „magyar egység” kényszeredett újratemelés a belső viszonyokat mérgezi meg. Ez a probléma szintén részben a román kisebbségpolitika által kondicionált, az általa generált elektorális hiperaktivitáshoz kötődik. Formális etnikai hatalommegosztás, illetve (*de jure* is) autonóm politikai intézmények hiányában a kollektív cselekvőképesség és a politikai osztály pozícióinak fenntartása a folyamatos választási mobilizáción keresztül lehetséges. A permanens kampányállapot fenntartása (ha nem szuperválasztási év van, akkor az RMDSZ a népszámlálás, a Románia 100 program, vagy éppen a magyarországi választások jegyében mozgósít) egy tárgyiasult, úgymond autentikus (‘valódi’) magyar identitás megteremtésén keresztül lehetséges, ami aztán kényszerzubbonyként merevedik rá a közösség tagjaira. A „*kisebbség mindig konzervatív*” kijelentés nem csak a belső véleménypluralizmust kapcsolja ki, hanem korlátozza a modellidentitáshoz nem kapcsolódók egyenlő társadalmi részvételét is. Lássuk be, hogy a „magyar egység” egy hatalmi szempontból aszimmetrikus térben jön létre és csak kevesek számára adja meg a tényleges politikai és közéleti részvétel lehetőségét. A mostani kampányban az egyetlen új elem, hogy a Fidesztől átvett politikai logika immár egyszerűen kitolja a „nem konzervatív” mivoltukat nyíltan felvállalókat a politikai közösségből. De az alapproblémák már a Markó-éra virágkorában is jelen voltak. Innen datálható a demokratikus és kompetitív generációs elitrekrutáció hiánya. Mára egyértelmű, hogy csak azok a fiatalok vehetnek részt az aszimmetrikus hatalmi struktúrákra épülő közélet alakításában, akik elég türelmesek és szervilisek ahhoz, hogy az MCC-n, a MIÉRT-en és az ezek meghosszabbítását képező struktúrákon keresztül lassacskán belenőjenek a *status quo*-ban. Helyenként azonban még ez sem elég. Sok esetben az RMDSZ erős emberei ezeken a struktúrákon is átnyúlva, saját kényük-kedvük és személyes preferenciáik alapján vonnak be fiatalokat az érdekképviselő munkájába. Demokratikus viszonyok között talán nem lenne probléma, de kompetitív elitrekrutáció híján elkésztető jelenség a másodgenerációs politikusok, politikuscsemeték látványos feltűnése is, még ha szerencsére távolról sem tartunk még ott, mint a vajdasági magyar közösség, ahol Pásztor Bálint nemes egyszerűséggel megörökölte édesapjától a pártelnöki pozíciót. Végül tegyük hozzá, az sem új jelenség, hogy valójában fehér (nem roma), domináns osztálybeli férfiak tetszelegnek a „józan ész” letéteményeseinek a szerepében. Úgymond „*de facto* autonóm” politikai közösségünkben ugyanis még csak az illúzió szintjén sem létezett soha a nők, a munkásosztálybeliek, a magyarul beszélő romák vagy a melegek egyenlő részvétele.

No pasaran!

Salat Levente írásából kiinduló hozzászólásomban tehát sem az etnikai politizálás megtagadására, sem meghaladására nem szólítok fel, gyökeres megváltoztatására azonban igen. Az „*egy etnikai, nyelvi, nemzeti és kulturális kisebbség mindig konzervatív*” kijelentés tényszerűen nem igaz. Leginkább a kurdok vagy az afroamerikai mozgalmaknak példája közéletű, ahol igen erős az emancipációs elem, mégpedig nem pusztán etnikai (nemzeti, illetve rasziális) vonatkozásban, hanem egyéb dimenziókban, így például a női jogok, vagy a társadalmi egyenlőség tekintetében is. Hasonlóképpen a baszk, a katalán, az északír katolikus és a skót nemzeti mozgalmakon belül is igen erős a baloldali elem. Az tehát, hogy az erdélyi magyarok többsége a közösségen belül alávetett helyzetben lévőkkel szemben, saját legjobb érdekei ellenére sem képes semmilyen szolidaritásra, nem a „kisebbségi létből” adódó strukturális szükségszerűség. Sokkal inkább pont azoknak az elnyomó identitás-diskurzusoknak a következménye, amelyeket az RMDSZ

sajnos mindig is termelt és amelyeket most szélsőjobbdali verzióban importál az „anyaországból”. Az, pedig, hogy az RMDSZ annak a neoliberális gazdaságpolitikai konszenzusnak a részese, ami a munkavállalóktól a tőke, a peremen lévőkől a domináns- és a felsőközéposztály irányába csoportosít át erőforrásokat, végképp nem a kisebbségi létből fakadó kényszer, csupán annak a jele, hogy a Szövetség maga is a domináns pozícióban lévők érdekeit képviseli. Így, bár a magyar közösség (részleges, kisebbségi intézményekben, illetve autonómiakövetésekben megnyilvánuló) szuverenitás-igényét legitimnek tekintem, nem tartom a valóságtól elrugaskodottnak azt a politikai igényt sem, hogy a „megmaradás” mellett az emancipáció is a kisebbségi politika célját képezze. Egyrészt, a mostaninál jóval nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a magyarok Románián belüli státusálvételtségének a kérdése, amit a közintézmények pluralizálásán és a magyar nyelv egyenjogúsításán keresztül lehetne orvosolni. Másrészt, nem szabadna mintegy magától értetődően a beágyazatlan neoliberalizmust, a vállalkozói és tőkeérdekeket képviselni, hanem egy tényleges (nem a kettős beszédben és a választási szlogenekben megnyilvánuló) szociális fordulatra lenne szükség. Harmadrészt, az erdélyi magyar „*politikai jövőképnek*” mindenképpen ki kellene terjednie a meglévő magyar intézmények demokratikus közösséggel való feltöltésére, valamint a nők, a romák, a munkásosztályhoz tartozók és a melegek magyar intézményeken belüli interakciós paritására, a közösségi célok meghatározásában való egyenlő részvételére. Számomra ebből áll össze a hiányzó politikai narratíva, és ez lehetne az erdélyiség kiüresedéséből a kitörési pont! *No pasaran!* Csupán az identitáspolitikával és a hegemon politikai logikával nem juthatnak át! Ezekkel az erdélyi magyar közösség sem juthat immár sehova!

---

[1] https://rmdsz.ro/upload/dokumentumok/Kongresszus_2023/RMDSZ_Prioritasai_2023-04-29_PAGE.pdf

[2] <https://maszol.ro/belfold/Fidesz-RMDSZ-ertekek-erdekek-es-politikai-gyakorlat>

[3] <https://www.youtube.com/watch?v=saT5yDwVzQA>